Azimut

Comarcal Senderisme

16

Anoia

17 excursions a peu

Juan Carlos Borrego

Cossetània Edicions

Col·lecció: Azimut Comarcal
Sèrie Senderisme • 16

ANOIA

17 excursions a peu

JUAN CARLOS BORREGO

Cossetània EDICIONS

AZS16-ANOIA.indd 1 22/01/15 20:12

Primera edició: gener del 2015

© del text i de les fotografies: Juan Carlos Borrego

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 - 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-287-9

DL T 5-2015

AZS16-ANOIA.indd 2 22/01/15 20:12

Índex

INTRODUCCIÓ 5

L'Anoia, una comarca amb gran diversitat paisatgística 6
Terra de castells, molins i adoberies 7
Què s'hi pot fer a peu? 8
Serveis destacats 9
Material i altres consells 10
Llocs per pernoctar 11
Situació i relació dels recorreguts 16

ELS ITINERARIS 17

1. El puig Aguilera (626 m) des d'Òdena 18
2. Pels voltants de la tossa de Montbui (621 m) 24
3. Racons naturals de Castellolí i el Bruc 30
4. La Fou i la Ferriola (792 m) des de Sant Martí de Tous 38
5. El puig de la Guàrdia i el castell de Claramunt 44
6. El puig Castellar des de la Llacuna 50
7. Els salts dels Cups i del Cargol des de Canaletes 56
8. Les Flandes des de Piera 62
9. Circular per les Agulles de Montserrat 68
10. Els castells de Queralt i Miralles des de Bellprat 74
11. Torres, molins i masos d'Argençola 80
12. El mas del Tronc i Sant Martí de Maçana 86
13. Pel país de Margaridó (Sant Martí Sesgueioles) 90
14. De Calaf al castell de Boixadors 96
15. El campament d'instrucció de Pujalt 102
16. Bandolers a Rubió 108
17. Per la batalla dels Prats de Rei (guerra de Successió) 114

AZS16-ANOIA.indd 3 22/01/15 20:12

Introducció

L'ANOIA, UNA COMARCA AMB GRAN DIVERSITAT PAISATGÍSTICA

Aquesta singular comarca, situada a cavall de la serralada prelitoral catalana i les terres de l'interior, ocupa el sector sud-oriental de la depressió central, a mig camí entre la Terra Ferma i la costa. La situació geogràfica, precisament, determina un clima de transició entre el mediterrani i el continental, amb uns hiverns freds i uns estius calorosos, i unes estacions temperades entremig, on la pràctica del senderisme ens serà, de ben segur, agradable. Però els dies de fred també tenen el seu atractiu. Els camps marronosos a l'espera de la despuntada del cereal i la nuesa dels roures tenen el seu magnetisme. Com també succeirà durant l'estiu, quan ens vindrà de gust fer un petit tomet a última hora de la tarda o a primera hora del matí, tot rebent el terral o gaudint de les brises de l'alba.

La influència del riu Anoia ha estat cabdal en la configuració comarcal. El seu discutit naixement, ja que les fonts de l'Anoia es ramifiquen per moltes valls de l'alta Anoia, desemboca ràpidament a la plana per articular, des de fa segles, l'economia d'Igualada i la seva petita àrea metropolitana abans de marxar cap al seu aiguabarreig amb el Llobregat, al llindar entre el Penedès i el Baix Llobregat.

La diversitat paisatgística de la comarca es fa palesa tot just es trepitja qualsevol dels cims panoràmics que la circumval·len (la Guàrdia, la Tossa, el puig Castellar...). Montserrat és el punt més oriental, i la seva fesomia d'agulles o dits enlaire ens és ben coneguda, i ben visible des de bona part del país. L'alta Anoia és el sector nord, i, en canvi, és un lloc poc habitat i ventós, ara potser més popular perquè hi passa l'Eix Transversal o carretera C-25. Hi predominen els camps de cereals, amb els seus canvis de colors segons l'estació, i darrerament els parcs eòlics. La Panadella és a l'oest, i sona com a lloc de pas en direcció a Lleida, Saragossa i Madrid, però no com a destinació senderista. Però els seus pobles enturonats valen ben bé una escapadeta. Al sud hi ha les serres de Miralles i la Llacuna, una estesa de pics dentats que formen part de la serralada prelitoral. I al mig de tot plegat la conca d'Òdena, solcada pel riu i colonitzada a mitges per un sens fi de cases, carrers, fàbriques i carreteres.

En l'àmbit econòmic també existeix la diversitat i l'Anoia presenta tres zones ben delimitades. Al nord, l'altiplà de Calaf i les rodalies, dedicats bàsicament a l'agricultura del cereal i el farratge i a la cria de bestiar, principalment aviram i porc. La conca d'Òdena, eminentment industrial i de serveis, és la impulsora de l'economia, amb els seus mercats, fàbriques i polígons industrials. I al sud predomina la viticultura, una activitat que abans era molt més present a la comarca però que la fil·loxera va malmetre, tot arraconant-la fins a aquesta zona fronterera amb el Penedès.

AZS16-ANOIA.indd 6 22/01/15 20:12

TERRA DE CASTELLS, MOLINS I ADOBERIES

No cal caminar massa per la comarca per adonar-nos de la seva importància durant l'edat mitjana i del desenvolupament econòmic del segle XVIII a partir de l'aprofitament de l'energia hidràulica per a la indústria paperera, drapera i adobera. Pertot arreu, un seguit de castells escampats pels turons, alguns de ben conservats, d'altres veritables ruïnes irrecuperables, sembren la geografia anoienca. La Tossa, Boixadors, Rubió, la Guàrdia Pilosa, Calaf, la Manresana, Claramunt, Bellprat, Miralles, Argençola, Tous... El llistat és inesgotable, i formarà part indestriable de la majoria de les rutes proposades.

Pel vessant moliner i adober destaquen els pobles arrambats als cursos fluvials, sobretot el riu Anoia i la riera de Carme, encara que els molins també són presents en altres llocs més allunyats de la plana central. Capellades, Igualada, Vilanova del Camí, Argençola, Òdena, els Prats de Rei... han vist créixer séquies, xemeneies i edificis fabrils. També els boscos de les rodalies han estat aprofitats intensament a causa de la demanda de les factories, molt necessitades de llenya i escorça de pins. Serà pels boscos per on anirem a caminar, plàcidament. Expressament he volgut eludir,

Una de les torres medievals més sorprenents la trobem a Contrast

AZS16-ANOIA.indd 7 22/01/15 20:12

Arribant a Clariana, al terme d'Argençola

en la mesura de les possibilitats, rutes que passin per zones industrials, urbanitzacions i, en general, indrets massa humanitzats, la majoria als plans del voltant de l'eix Igualada-Òdena-Santa Margarida de Montbui-Vilanova del Camí.

QUÈ S'HI POT FER A PEU?

La guia que teniu a les mans recull disset recorreguts per fer a peu per la comarca de l'Anoia, tot repassant els seus indrets més característics. Per completar-los emprarem un matí, ja que el temps que necessitarem en cada excursió oscil·larà entre les tres i les cinc hores. La pretensió és donar moltes idees per poder triar on podrem triscar, per ajudar a decidir-nos sobre quina ruta ens convé fer en un matí de diumenge, o de qualsevol dia de la setmana.

Pessigant d'aquí i d'allà, crec que ofereixo un tast ben parit de rutes anoienenques, amb una capbussada en la majoria dels seus racons més significatius. Molins eòlics a la serra de Rubió, castells de tota mena i en tots els estats de conservació, molins fariners i pous de gel a Argençola, pics elevats de totes les serres, una incursió per les sempre hipnotitzants Agulles de Montserrat...

Sovint, quan busquem un lloc bonic de baixa muntanya per estirar les cames durant una sessió matinal, caiem en el recurs de triar rutes tòpiques, que s'han consolidat a base d'anys i de boca en boca, llocs mítics de l'excursinisme com Montserrat, el Montseny, Sant Llorenç del Munt, el Corredor, Prades, el Montsec, el Montsant o el Garraf. Montserrat ja hi és, en aquesta guia, amb un recorregut clàssic per les Agulles que molta gent ha fet ja i que continuarà fent. Però la resta... què contenen? Quin magnetisme han de regalimar per atrapar un públic foraster? En aquest sentit, val a dir que la comarca és a quatre passes de Barcelona, Tarragona i Lleida. Que les seves raconades més belles les he llaçat, sempre amb el

AZS16-ANOIA.indd 8 22/01/15 20:12

meu criteri, amb la intenció de compondre un teixit agradable. Tindrem de tot. Per als amants dels cims, dels castells, de les capelles, de les ermites, dels molins de vent, de les panoràmiques, dels torrents, de les fonts, de les masies envoltades de conreus, de boscos amb encant, dels escenaris històrics (Guerra Civil, de Successió, bandolerisme... i fins i tot una referència literària al voltant d'Apel·les Mestres).

Només cal prendre una decisió: apostar per l'Anoia i deixar-s'hi portar. La resta, o sigui el plaer de caminar i contemplar, ho ben asseguro, vindrà tot solet.

SERVEIS DESTACATS

Telèfon europeu d'emergències: 112.
Bombers de la Generalitat de Catalunya, grup de rescat: 085.
Mossos d'Esquadra: 088.
Consorci de Promoció Alta Anoia: 93 868 03 66.
Consell Comarcal de l'Anoia: 93 805 15 85.
Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya: 93 412 07 77.
Previsió meteorològica: 906 365 365.
Hospital d'Igualada: 93 807 55 00.
Rodalies de Catalunya: 902 240 505.
Estació de Bus d'Igualada: 93 804 44 51.

MATERIAL I ALTRES CONSELLS

No cal ser pesats, però tampoc hem d'obviar aquest apartat. En els darrers anys la cultura de l'esport a l'aire lliure ens ha ensenyat que anar equipat a la muntanya és sinònim de no tenir sorpreses, o, per ser més exactes, d'evitar els màxims problemes. I si en sorgeixen, poder dominar-los amb més facilitat.

En aquest sentit, les botes són imprescindibles. Una torcedura de peu o un toll o un fangueig ens poden esgarriar una excursió. El mapa sempre ha de ser un element imprescindible a la motxilla, igual que una cantimplora amb aigua i una mica de menjar, encara que siguin uns fruits secs, fruita (poma, taronja...) o unes barretes energètiques d'aquestes que ara estan tan de moda.

La brúixola en aquests moments sembla un estri desfasat, però si no disposem de GPS ens pot ser de gran ajuda. Una capelina o un paraigua ens poden treure d'un mal tràngol si cau un xàfec, com també una gorra i unes ulleres de sol.

I, per últim, roba d'abric durant les estacions fredes. Si venim de la costa notarem un descens de temperatura quan arribem a l'Anoia, sobretot a l'altiplà de Calaf i les regions obagues de la serralada prelitoral. No tinguem por de portar un jersei polar; sempre ens pot rescatar del vent.

Consultar la predicció del temps no és cap pèrdua de temps, valgui la redundància. Una mala tria pot esgarriar-nos l'excursió i fer-nos patir en comptes de permetre'ns de gaudir.

AZS16-ANOIA.indd 9 22/01/15 20:12

La comarca pot combinar vistes de baixa muntanya amb un horitzó nevat

LLOCS PER PERNOCTAR

La comarca de l'Anoia ha estat sempre terra de pas entre la costa i l'interior, entre l'est i el nord del país i les terres de ponent. Per això, des d'antany, ha tingut una infraestructura en allotjaments molt eficaç, sobretot vora els camins: fondes, paradors, restaurants, hotels, hostals, pensions, albergs... i ara cases de colònies i allotjaments rurals.

A l'estructurar la introducció, no he volgut deixat al marge el capítol dels allotjaments, una de les fonts de vida de les zones rurals en aquest inici del segle XXI. La varietat de llocs on es pot pernoctar és amplíssima i he cregut convenient limitar aquest catàleg només als establiments del sector del turisme rural. Entenc que a una guia excursionista li escau proposar que es dormi en llocs que no desentonin amb el seu entorn: la pau i la tranquil·litat de les serralades i les planes, i el món agrari de les masies, les granges i els camps de cereals. És, sens dubte, l'objectiu de l'excursionista que vol conèixer una comarca a través dels seus itineraris

Cal Barrusca
Tel. 93 869 88 74 – calbarrusca@calbarrusca.cat
La Manresana – Els Prats de Rei

Can Bartomeu
Tel. 93 869 81 65 – canbartomeu@hotmail.com
La Manresana – Els Prats de Rei

Cal Masvilella
Tel. 93 869 81 67 i 609 73 79 45 – info@calmasvilella.com
Els Prats de Rei

AZS16-ANOIA.indd 10 22/01/15 20:12

Era de Cal Marianet
Tel. 678 36 22 79 – info@calmarianet.com
Aleny – Calonge de Segarra

Cal Farrés
Tel. 657 56 39 65 i 660 90 29 92 – aleny@calfarres.com
Aleny – Calonge de Segarra

Cal Vila
Tel. 93 869 91 85 i 687 70 78 63 – calvila@altaanoia.info
Dusfort – Calonge de Segarra

Cal Prat
Tel. 93 869 87 84 i 650 93 64 00 – info@calprat.net
El Soler – Calonge de Segarra

Cal Ros
Tel. 93 869 92 41 i 617 42 60 91 – calros@calros.info
Calonge de Segarra

Cal Xelin
Tel. 696 86 83 51 – rosa.narbona@hotmail.com
Calonge de Segarra

Alberg i Casa de Colònies La Casa del Mestre
Tel. 93 868 04 09 – calonge@diba.es
Calonge de Segarra

Cal Carulla
Tel. 93 869 90 05 – info@calcarulla.com
L'Astor – Pujalt

Cal Joan Pau
Tel. 836 61 44 – info@caljoanpau.cat
Conill – Pujalt

Cal Senyoret
Tel. 93 868 09 83 – calsenyoret@calsenyoret.cat
Conill – Pujalt

La Pedra
Tel. 93 868 09 90 – info@hotel-lapedra.com
Conill – Pujalt

La Cleda
Tel. 93 869 80 72 i 637 81 14 27 – rural@lacleda.com
C. Major, 13
Pujalt

Cal Correu
Tel. 93 869 83 72 i 629 40 91 09 – info@calcorreu.net
Pujalt

AZS16-ANOIA.indd 11 22/01/15 20:12

SITUACIÓ I RELACIÓ DELS RECORREGUTS

1. El puig Aguilera (626 m) des d'Òdena
2. Pels voltants de la tossa de Montbui (621 m)
3. Racons naturals de Castellolí i el Bruc
4. La Fou i la Ferriola (792 m) des de Sant Martí de Tous
5. El puig de la Guàrdia i el castell de Claramunt
6. El puig Castellar des de la Llacuna
7. Els salts dels Cups i del Cargol des de Canaletes
8. Les Flandes des de Piera
9. Circular per les Agulles de Montserrat
10. Els castells de Queralt i Miralles des de Bellprat
11. Torres, molins i masos d'Argençola
12. El Mas del Tronc i Sant Martí de Maçana
13. Pel país de Margaridó (Sant Martí Sesgueioles)
14. De Calaf al castell de Boixadors
15. El campament d'instrucció de Pujalt
16. Bandolers a Rubió
17. Per la batalla dels Prats de Rei (guerra de Successió)

AZS16-ANOIA.indd 16 22/01/15 20:12

Itinerari • 1

El puig Aguilera (626 m) des d'Òdena

Òdena • Can Macià • morera de Can Macià • puig Aguilera • Cal Ventaions • Raval d'Aguilera • Òdena

Descripció

El puig Aguilera és un dels referents visuals de la conca d'Òdena. La seva alçada, l'aïllament i la fesomia de tossal l'han convertit en aquest emblema que va molt més enllà del món excursionista. L'ascensió a aquesta talaia natural és imprescindible si es vol gaudir d'una de les millors panoràmiques de l'Anoia. De fet, la seva toponímia és un indicador. A Catalunya abunden els noms de lloc amb referència a les àligues, generalment miradors. Aguilera ve del llatí* aquilaria*, o lloc on nien les àligues, rapinyaires amb una excel·lent visió.

Partint d'Òdena, aquesta excursió ens permetrà conèixer el sector agrari (masos, cereals, vinyes, caves, pantans, ermites, ravals...) combinat amb el boscà (pinedes, alzinars...).

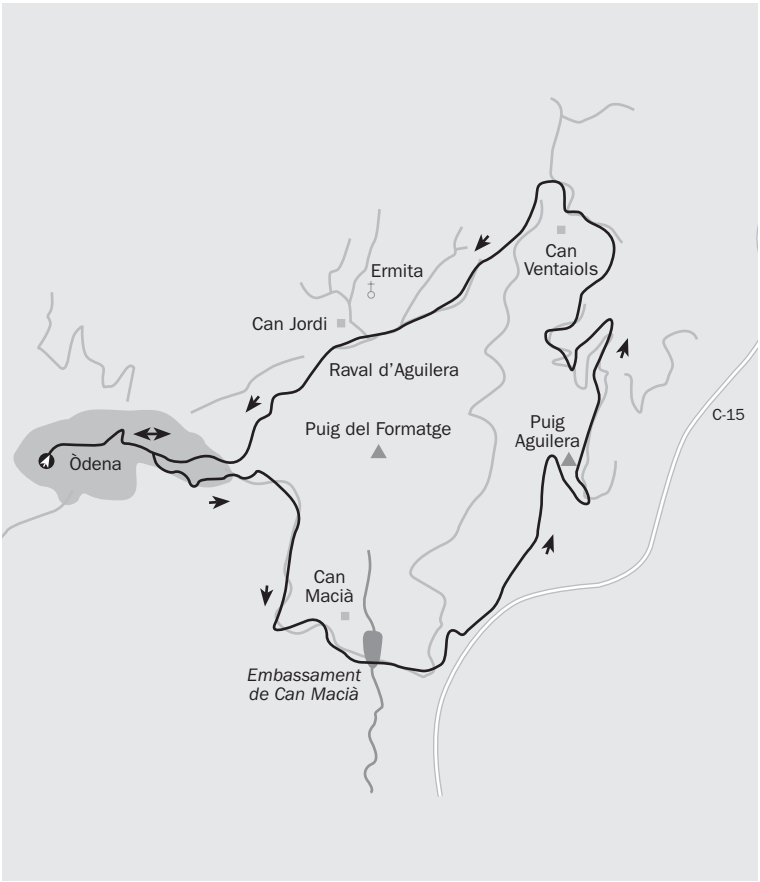
Itinerari

- **Distància:** 12 km.
- **Temps:** 3 h.
- **Dificultat:** 3.
- **Desnivell:** 320 m.
- **Punts d'aigua:** A Òdena i al Raval d'Aguilera.
- **Accés:** El Poble Vell d'Òdena es troba a la part de ponent de la població, que té sortida a l'A-2.

0 h. Sortim del Poble Vell, on podrem aparcar el cotxe. Enrunat i abandonat, el poble manté l'estructura urbana gràcies a una restauració. Hi sobreviu dignament una torre del castell, però la majoria de cases estan per terra, ajuntament i escoles inclosos. L'església ha desaparegut. L'incendi de l'estiu de l'any 1936 i l'avanç de la guixera han deixat un esvoranc en el seu solar. Prenem el carrer de la Torre amb atenció, ja que el podem confondre amb el carrer de les Conilleres, que està sobrealçat (esquerra). Nosaltres busquem una font (dreta) i seguim el carrer en baixada fins a la cruïlla amb el carrer del Rosari, que agafem per desembocar a la plaça Major (on hi ha els nous edificis de l'ajuntament i de l'església de Sant Pere), des d'on ens serà fàcil arribar als semàfors de la carretera d'Igualada a Manresa, que travessa Òdena.

7'. Carrer de la Font. És a l'altra banda de la carretera. L'agafem per deixar enrere el consultori mèdic i situar-nos al trencall de la carretera

AZS16-ANOIA.indd 18 22/01/15 20:12

L'ermita de la Mare de Déu de la Mercè, a Can Macià

AZS16-ANOIA.indd 19 22/01/15 20:12

El Poble Vell

El turó d'Òdena portava més de dos mil anys ocupat (amb presència de totes les cultures) quan, passada la Guerra Civil, una guixera l'adquirí i la població fou traslladada a la part baixa i plana. L'explotació minera ha fet desaparèixer l'església de Sant Pere —que havia estat cremada durant la guerra—, el castell medieval i bona part dels carrers i cases. Però encara romanen les ruïnes de molts edificis, entre els quals hi ha cases, fonts, forns, l'ajuntament, les escoles, diversos carrers i la torre poligonal d'onze cares, que custodiava l'entrada al nucli murallat. La restauració del turó serveix per conèixer de primera mà una estructura urbana medieval i com ha evolucionat fins a les primeries del segle XX.

La torre del castell d'Òdena presideix el Poble Vell, ara abandonat

AZS16-ANOIA.indd 20 22/01/15 20:12

del Raval d'Aguilera, un llogarret als afores de la vila. El desestimem i seguim recte per sortir a una pista que circumval·la les darreres cases del poble i ens condueix a un bosquet amb un fitó d'una ruta de BTT del Consell Comarcal de l'Anoia. Continuem recte per sortir de la pineda. Ja s'albira el nostre objectiu: el puig Aguilera i els seus vessants recoberts de vegetació arbrada.

21'. Cruïlla amb una barraca de totxo. Està situada davant nostre. Hem de girar a mà dreta per passar per un marge sembrat d'ametllers. No hem de confondre'l amb un camí que ressegueix el bosquet. El nostre camí es dirigeix vers una nova barraca, de planta quadrangular, situada entre vinyes.

33'. Carretera de l'aeròdrom. Hi ha una pista enquitranada paral·lela. Agafem aquesta pista. Tot seguit desemboca en una cruïlla de Can Macià, amb uns plàtans. Girem a mà esquerra vers aquesta masia, ara dedicada al món vitivinícola. La finca amaga una ermita dedicada a la Mare de Déu de la Mercè i un pi monumental. Justament hem de passar per davant de la porta de l'ermita, situada a la nostra dreta. El camí rodeja la finca i ens encamina cap al pantà de Can Macià, que salvem mitjançant un camí sobre el dic. Podem dedicar uns minuts a observar les joncedes i les seves aigües de tonalitats verdes.

52'. Morera de Can Macià. Magnífic exemplar enclavat en un enforcall de camins proper a la C-15. Ens hem de dirigir cap al talús que han aixecat per sobrealçar aquesta via de comunicació moderna entre Vilanova i la Geltrú i Manresa. De seguida hem d'enfocar el nostre rumb cap al nord. Prenem el primer contacte amb la pujada, inicialment lleu. El puig Aguilera ara és molt present. Hi ha un pas per sota de la C-15, a la dreta, però nosaltres l'ignorem per continuar fins a una torre elèctrica, amb un camí esquerrà. Aquí cal deixar la pista i endinsar-nos en aquest nou camí, rampellut i boscà. Tot i que anem veient algun corriol que ens apareix per l'esquerra, nosaltres ens cenyim al més fressat.

1 h 10'. Línia elèctrica de pals. Hi ha un enforcall de senderons. Hem de triar el segon per l'esquerra (N). Hi ha uns punts de pintura blava una mica esmorteïts. Es tracta d'un camí un xic més dòcil en un principi, però en cap cas exempt de rampes.

1 h 20'. Trencall a la dreta. Hi ha marques del pas de les bicis. De fet, són dos viarons. El primer és una filagarsa estreta, mentre que el segon és més ample, però també ens farà relliscar una mica. Comencem la part més dura de l'ascensió per aquest corriol prim, erosionat pel mig. Al cap de poc descobrim el sender que enllaça amb el primer viaró, molt més directe i complicat. També encalcem el corriolet que enllaça amb la línia elèctrica de pals. Llavors cal fer un revolt cap a l'esquerra, que, rabiüt, passa entre roques abans d'assolir el mirador del puig Aguilera, el veritable punt clau d'aquesta excursió, ja que el vèrtex es troba uns metres bosc endins i amagat per la vegetació. Les vistes són impressionants: Montserrat, la conca d'Òdena, la serra de Miralles, Capellades... No és estrany que sigui el lloc escollit on s'enlaira la senye-

AZS16-ANOIA.indd 21 22/01/15 20:12

El Raval d'Aguilera

Les primeres cases del petit Raval

Aquesta població és fruit de l'expansió del conreu de la vinya a partir del segle XVIII, quan es va implantar un nou sistema d'arrendament de la terra: la rabassa morta. La societat rural es va dividir entre propietaris i rabassaires (o camperols o parcers), amb un contracte que fixava el preu de l'arrendament en un cens de la collita. El final d'aquest conveni s'esdevenia amb la mort de la rabassa, la part de la soca del cep que roman sota terra. D'aquesta manera desapareixien els jornalers rurals i s'encetava una nova societat amb noves possibilitats, en què els pagesos continuaven sense tenir la propietat de la terra i els seus fills no podien ser hereus del contracte signat pels seus pares amb els amos. El Raval d'Aguilera va néixer sota aquestes circumstàncies, amb l'impuls de Jaume Aguilera, de mas Aguilera de la Costa. Les seves cases alineades en un sol carrer donaven habitatge als parcers de les rodalies, i encara ho continuen fent, tot i que ara amb unes altres condicions.

ra en dies assenyalats i on hi passa el PR-C 119, proposat per la Colla Senderista de Vilanova del Camí. Aprofitem aquesta conjunció per fer un mos i un glop.

1 h 36'. Vèrtex Aguilera. Punt més alt d'aquest tossal, bonica talaia de la comarca. Hi arribem seguint les marques del PR en direcció nord. La presència dels pins en limita la visibilitat, per la qual cosa continuem pel PR sense gairebé aturar-nos. Al cap de pocs metres descobrim un edifici inquietant: és una torre de vigilància antiaèria de la Guerra Civil, parcialment enrunada. Ara caminem més lleugers. Tot d'una ensopeguem amb un mirador, situat damunt d'un penya-segat, que ens ensenya el poble d'Òdena i les muntanyes de Rubió, amb el seu parc eòlic.

1 h 51'. Cruïlla de Cal Brunet. Hi ha un fitó del PR. Precisament aquest pal indicador ens alerta de la seva presència, ja que si ens encantem podríem passar de llarg. En aquest punt cal trencar a l'es-

AZS16-ANOIA.indd 22 22/01/15 20:12